Підготувала Шабатин Алла Олександрівна

ОСТАП□□ ВИШНЯ
(Павло□□□ Губенко)

Тема: **Трагічна доля українського гумориста, велика популярність □□і □□□□значення його усмішок у 1920 ті роки. Усмішка «Моя автобіографія» - гумористичний життя автора.□ «Мисливські□ усмішки» . Оптимізм, любов до природи, м ”який гумор як□ риси індивідуального почерку письменника. Змісто□ усмішок «Сом», «Як варити і їсти суп з дикої качки».**

Потрібно знати: основні події з життя Остапа Вишні; про гумористичну та сатиричну традицію української літератури; зміст та стильові особливості усмішок «Моя автобіографія», «Сом», «Як варити і їсти суп із дикої качки»; що таке усмішка

Потрібно вміти: аналізувати усмішки, знаходити художні засоби (портрет, пейзаж, засоби характеротворення, використання народних прикмет).

План опрацювання теми

1.Прочитати усмішку «Моя автобіографія»,із циклу «Мисливські усмішки» - «Сом» , «Як варити і їсти суп із дикої качки».

2.Ознайомитися з матеріалом підручника для 11-го класу (Григорій Семенюк. Українська література.) ст.. 125-139.

3.Переглянути презентацію «Остап Вишня»(за бажанням-художній фільм про письменника).

4.Виконати подані завдання (**усно**).

А. Знайти місця у творі, які стосуються біографії Остапа Вишні. Записати їх коротко як відповіді на запитання анкети (місце її дата народження; інформація про батьків, навчання у початковій, Зіньківській і військово-фельдшерській школах; участь у революції та громадянській війні; початок літературної діяльності; робота в газеті «Вісті»; псевдоніми Грунський і Остап Вишня).

Б. Схарактеризувати на основі ліричних відступів головного героя: риси вдачі, політичні симпатії, ставлення до колег.

В. Спробуйте визначити тематику творчості Остапа Вишні .

Г. Яким же постав перед вами Остап Вишня? Чи розгадали ви секрет популярності письменника та його творів у 20-ті роки?

Чому ж Остапа Вишню репресували?

Д. Чому Остапа Вишню називали «поетом полювання»? Що вам відомо про створення

«Мисливських усмішок»?

Е. Пригадайте жанрові особливості усмішки. У чому ж унікальність «Мисливських усмішок»?

Є. Чому Остап Вишня створив новий літературний жанр?

Чому «Мисливські усмішки» цікаві для сучасного читача?

5. Розставте у хронологічній послідовності (**письмово**).

1.Місця, пов'язані з перебуванням у них Остапа Вишні:

Грунь, Ухта, Кам'янець-Подільський, ,Зіньків, Київ, Харків.

2.Твори, написані Остапом Вишнею:

«Думи мої, думи мої...», «Зенітка», «Демократичні реформи Денікіна», «Мисливські усмішки». «Моя автобіографія».

3. Послідовність подій у «Моїй автобіографії»:

- «Повіз мене батько у Зіньків».

- «Повезла мене мати аж у Київ, у військово- фельдшерську школу».

-«У "Вістях" я почав працювати за перекладача».

- «Бігав з Центральної ради в університет, а з університету в Центральну раду».

- «Зробився я Остапом Вишнею».

- «Писати в газетах я почав у Кам'янці на Поділлі».

4. А.Виберіть з-поміж зазначених творів Остапа Вишні «мисливську» усмішку: «Чукрен», «Вальдшнеп», «Дідів прогноз», «Реп'яшки».

Б. Справжнє прізвище Остапа Вишні.

В.Річка, де водяться гігантські соми (усмішка «Сом»),

Г.Назва щоденника, який Остап Вишня вів під час. заслання.

Д.Знаменитий мисливець і рибалка, про якого згадує дід Панас («Сом»),

Е.Перший твір Остапа Вишні, написаний після заслання.

Є.Публіцистичний жанр, яким дебютував Остап Вишня.

Ж.Порода мисливського собаки, якого «проковтнув» сом.

З. Прихована насмішка, засіб творення комічного.

Завдання для контролю

Охарактеризуйте усмішку (за вибором) **за планом :.**

1.Тема та основна думка усмішки.

2 Особливість сюжету й композиції.

3. Риси вдачі оповідача, особливість його мовлення.

4. Комічні ситуації у творі.

5. Приклади найхарактерніших засобів творення.

6.Ліризм твору. Якими засобами досягає його автор?

Виконайте тест

1. В усмішці як літературному жанрі поєднано риси

А гуморески й байки

Б фейлетону й казки

В анекдоту й новели

Г гуморески й фейлетону

Д повісті й гуморески

2. Справжнє ім’я та прізвище Остапа Вишні:
А) Павло Гробовський

Б) Олег Ольжич
В) Павло Губенко

3. Остап Вишня народився:
А) в с.Чаплинка на Херсонщині
Б) в м.Носівка на Чернігівщині
В) на Полтавщині в хуторі Чечва

4. Скільки дітей було в сім'ї Губенків
А) 2
Б) 8
В)1
Г)16
Д)10

5. В скільки років малого Остапа відправили до школи пізнавати науки?
А) 5р
Б) 6р
В)12р
6. Початкову освіту здобув у:
А)сільській школі
Б)в Полтаві
В)в м.Грунь
7. Яку професію він тут здобув?
А) юриста
Б) бухгалтера
В) хірурга
Г) фельдшера
Д) вчителя
8. Що стало на перешкоді до закінчення Київського університету?
А)відданість літературі
Б)смерть батька
В)нестача коштів
9. Перший друкований твір:
А) "Моя автобіографія"

Б) “Демократичні реформи Денікіна”
В) “Зенітка”
10. Під яким псевдонімом вийшов цей твір:
А) Остап Вишня
Б) Павлик Губенко
В) Павло Грунський
11. Де вперше з’явився псевдонім “Остап Вишня”:
А) У газеті “Селянська правда”
Б) “Зоря”
В) “Вільний голос”
12. У якому році вперше О.Вишню звільнили з роботи?
А) 1935
Б) 1925
В) 1920

13. В якій газеті О.Вишня продовжує друкуватися після звільнення:
А) “Вісті ВУЦВК”
Б) “Селянська правда”
В) “Правда”
14. Хто йому в цьому допоміг:
А) Максим Рильський
Б) Микола Куліш
В) Ілан Блакитний
15. З якої гуморески ці слова:
“А кум з правого флангу заходить. Але тут у нас ошибка організована вийшла: рогачі ми непоховали…”
А) “Моя автобіографія”
Б) “Зенітка”
В) “Мисливські усмішки”
16. Як називається спільна книга Марка Твена та Остапа Вишні:
А) “Кримські усмішки”
Б) “Сільськогосподарська пропаганда”
В) “Мисливські усмішки”
17. Що стало причиною написання гуморески “Сільські усмішки”
А) відпочинок в с.Мануївка
Б) в с.Пасіки
В) відпочинок у Москві.
18. У якому році Остап Вишня був заарештований:
А) 1903
Б) 1931
В) 1929
Г) 1933

19. Остап Вишня відбував покарання у:
А) М.Кома
Б) на Сахаліні
В) в м. Гуна
20. Як називається селище, де мали розстріляти О.Вишню?
А)Дермань
Б) Кокав
В) Чебю
21. У якому журналі була надрукована гумореска “Моя автобіографія”
А) “Книгоспілка”
Б) “Слово”
В) “Село і люди”
22. Кому належать ці слова із однієї гуморески О.Вишні:
“У мене немає жодного сумніву в тому, що я народився, хоч і під час мого появлення на світ біли… мати сказала, що мене витягли з колодязя, коли напували корову Оришку”.
А) Діду Свириду з гуморески “Зенітка”
Б) Остапу Вишні з гуморески “Моя автобіографія”
23. Де помер Остап Вишня:
А) у с. Пасівка
Б) у Львові
В) у Києві
24. У якому році помер Остап Вишня:
А) 1956
Б) 1954
В) 1965
25. Гумореска “Усипка, упичка, усушка й утруска” написана в період:
А) перебування у концтаборі
Б) навчання у школі
В) звільнення з праці.
26. В якому журналі вона була вперше надрукована:
А) “Дивослово”
Б) “Вісті ВУЦВК”
В) “Слово”
27. Письменником якого жанру був Остап Вишня:
А) реалізму
Б) романтизму
В)гумористично-сатиричного
28. В якому році і де вперше побачила світ гумореска “Зенітка”
А) у газеті “Радянська Україна” в 1944р
Б) у журналі “Вісті ВУЦВК” у 1927
В) у журналі “Дивослово” у 1952р
29. Любов до чого зображена у Мисливських усмішках
А) до України
Б) до природи
В) до СРСР
30. Як назвав свій щоденник Остап Вишня:

А) “Думи мої, думи мої…”
Б) “Вимушена перерва”

Додаткові матеріали (для допитливих):

Шляхетний неокласик Максим Рильський, інтелектуал і психолог Валер'ян Підмогильний, романтики й лірики в прозі Микола Хвильовий та Юрій Яновський, сміливий експериментатор Михайль Семенко, віртуоз гри на «сонячних кларнетах» Павло Тичина... Це далеко не повний колективний портрет українських письменників 1920-х років, обличчя національної літератури в непростий період її існування. Проте однією з провідних рис української ментальності завжди була здатність із гумором сприймати життєві негаразди, сатирично викривати суспільні вади. Невже в 1920-ті роки не

знайшлося продовжувачів традицій Степана Руданського, Леоніда Глібова, Івана Нечуя-Левицького, Івана Карпенка-Карого? Звичайно, що це не так, і колективний портрет українських літераторів не можна уявити без іскрометного гумору та дошкульної сатири Павла Губенка, що творив під псевдонімом *Остап Вишня.* Свій вибір псевдоніма письменник пояснював тим, «що плід вишні солодкий і смачний, але водночас терпкий і кислуватий, саме таким і повинен бути доброзичливий сміх, а при потребі кісточкою з вишні затиснувши її у двох пучках, можна влучно стрельнути»
(О.Слоньовська).
Відчуваючи відповідальність перед народом та пам'яттю великих попередників, Остап Вишня в щоденнику писав: «Судилося бути мені спадкоємцем Котляревського... Одного хочу: щоб, не дай Бог, не принизити своєю роботою Котляревського».

У 20-ті роки письменник був надзвичайно популярним. Загальний наклад його творів сягнув семизначного числа. Протягом неповних десяти років вийшло близько 25 збірок «Вишневих усмішок» - сільські, кримські, закордонні, кооперативні... Письменник став живою легендою, читачі сміялися, ледь почувши його прізвище, коли Остап Вишня десь виступав. «Його знали всі, - розповідав відомий артист Ю.Шумський. - Йому іноді кланялися на вулиці незнайомі люди, на зустріч з ним приходили з навколишніх сіл за десятки кілометрів. Коли де- небудь створювалася якась нестерпна ситуація і її важко було подолати, просили: «Пришліть нам Вишню!» Коли хотіли вплинути на того, хто чинив що-небудь недопустиме, казали: «Ми поскаржимося Вишні». І це впливало більше за всі погрози». І ось на довгі десять років - з 1933 по 1943 - Остап Вишня зник із літературного процесу. У шкільних підручниках наступних років писали, що він «працював на новобудовах країни» або ж взагалі обходили цю делікатну тему. Згодом сам письменник сумно жартуватиме, що «закінчив десятирічку». У біографії писав: «Систематично працюю як літератор-професіонал з 1921 року... Від 1935 року не друкувався. Відновив літературну діяльність з 1944 року..» Чим же не догодив добродушний, інтелігентний Остап Вишня владі? Як склалася його творча доля? Про своє дитинство, юність і початок літературної діяльності письменник розповідає в гумористичному оповіданні «Моя автобіографія».

Остап Вишня з іронією ставився до різноманітних анкет, яких протягом життя довелося заповнювати чимало. До речі, зберігся бланк справжньої анкети, куди письменник уписав жартівливі відповіді. Серед них, наприклад, такі:

Освіта: ніякої

Соціальне походження: з пап римських

Місце народження: ліжко

Середньомісячна зарплата: один мільйон (хочу!) і т. п

Тому з іронією звучать слова, що стосуються «впливів» на письменницьку діяльність: «А от тепер сиди й думай, що на тебе вплинуло, що ти на письменника вийшов, яка тебе лиха година в літературу потягла... Бо письменник так спроста не буває»; «Головну роль у формації майбутнього письменника відіграє взагалі природа, а в українського письменника - картопля, коноплі, бур'яни.

З іронією пише Остап Вишня й про «формування класової свідомості»: «Неясна якась була в мене класова свідомість. З одного боку - цілував бариш ручку (явна контрреволюція), а з другого - клумби квіткові їй толочив».

Натякаючи на недосконалість системи «Міністерства Народного Просвєщенія», Остап Вишня, проте, з теплотою і легким сумом згадує вчителя та його лінійку, «що виробляла стиль літературний».

Про політичні симпатії Остап Вишня пише прямо: «Будував Україну». Ці переконання підтверджувалися активною діяльністю: «Де співають, - там і я! Де говорять, - там і я! Де засідають, - там і я!»

Завуальовано пише Остап Вишня про перший арешт 1920 р., причиною якого стала саме активна патріотична діяльність: «Ну а потім під'їхала "платформа", мене й посадили».

Патріотичну позицію засвідчує ставлення до рідної мови: «Часто мене запитують, де я мову взяв. Мову свою я взяв з маминої циці. Це - невичерпне джерело мовне. Зверніть увагу на це, матері, і ваших дітей ніколи не доведеться українізувати». Своїми вчителями Остап Вишня називає Агатангела Кримського та Модеста Левицького, яких через деякий час назвуть «буржуазними націоналіста-ми». Факт особистого знайомства з людьми та

величезного захоплення ними як непересічними людьми також послужить причиною майбутніх конфліктів із владою. Розповідає і про знайомство із Зеровим, високо оцінює знання ним античності.

Пригадайте, хто з українських письменників також створив новий гумористичний жанр. *(Суданський, співомовки.)*

Усмішка - невеликий твір, у якому м'який гумор поєднується з ліризмом. Характерними ознаками усмішки є іронічність, дотепність, ліризм.

Чи можна «Мою автобіографію» назвати усмішкою? Обгрунтуйте.

Стверджують, що над письмовим столом Остапа Вишні висів аркуш паперу, на якому було написано, зокрема, таке:

Про що я, нещасний, мушу думати й писати

Про хуліганство, грубість і невихованість.

Про виховання лоботрясів і шолопаїв.

Про легковажне, ставлення до кохання, до шлюбу, сім ї.

Про широкі натури за державний кошт.

Про винищувачів природи.

Спробуйте визначити тематику творчості Остапа Вишні. *(Суспільно-політичне життя, зокрема українізація, проблеми села, культурне життя, викриття негативних рис людини, негативних рис української ментальності.)*

26 грудня 1933 р. Вишню арештували. Його звинувачували в підготовці замаху на секретаря ЦК КП(б)У Павла Постишева. Письменник, який за життя не вбив навіть зайця, ще сподівався, що абсурдні звинувачення - прикра помилка, тому не втрачав почуття гумору під час слідства. Ось фрагмент допиту:

«Слідчий: Ви хотіли вчинити замах на товариша Постишева в приміщенні ЦК...

В и ш н я: Не так було.

Слідчий: А як?

Вишня: Я предпочитаю убивать вождей на свежем воздухе...»

23 лютого 1934 року оголосили рішення суду: «Застосувати... найвищу міру соціального захисту - розстріл». На щастя, згодом найвищу міру замінили десятьма роками виправних робіт. Остап Вишня відбував покарання у виправному таборі Чиб'ю поблизу річки Печори. Кілька разів був на волосину від смерті. Ось фрагмент спогадів товариша по ув'язненню: «Конвоїр, який мав виконати вирок, упав на півдорозі від гострого нападу апендициту, а фельдшер Губенко та ще один приречений дотягли його і гвинтівку до табору. "І це вороги народу?" - мовив коменданті відправив на полегшені роботи».

У таборі Остап Вишня вів щоденник «Чиб'ю». З нього можна дізнатися про суворе арештантське життя: контингент ув'язнених, їхні будні, порядки, почуття самого письменника.

1943 рік - звільнення письменника. У зв'язку з початком визволення України від фашистів Хрущов узявся клопотати перед Сталіним про помилування деяких репресованих діячів культури. Максим Рильський, який очолював Спілку письменників України, разом із Довженком, Тичиною склали список тих, кого варто звільнити в першу чергу. З усіх згаданих вижив тільки Вишня - його й відпустили. Крім цього, існує версія, що основним аргументом звільнення було підняти дух бійців на фронті гумористичними патріотичними творами, які міг би написати саме Остап Вишня. Письменник виправдав довіру, написавши «Зенітку», яка стала справжньою сенсацією. *(Можна прочитати невеликий уривок із твору.)* Проте повернення в літературу було для Остапа Вишні болісним. Ю.Смолич згадував: «...На поставлене запитання він відповів:

Ні, не писав.

Писатимете?

Павло Михайлович довго мовчав, так довго, що я вже почав катуватись, що своїм дурним запитанням тяжко вразив його. Але Вишня таки відповів:

Хіба я тепер зумію?

Це було сказано так гірко, що серце розривалося навпіл».

Остап Вишня зумів і після страшного життєвого потрясіння з новою силою виявити свій талант. У 1958 р., вже після смерті письменника, вийшло найповніше видання його «Мисливських усмішок». У цих творах авторові не потрібно було кривити душею, лукавити, тому вони пройняті щирим, життєствердним настроєм.

Протягом 1948-1955 рр. Остап Вишня вів щоденник «Думи мої, думи мої...». Прочитавши окремі записи, можна зробити висновок, що психологічно зламаний письменник боявся повторного арешту, тому був не зовсім щирим, коли писав таке: «Сидів, сидів, - думав, думав, - та й на-думав: - Як хороше в світі жити, коли єсть Сталін, коли єсть Хрущов!» або

«Спасибі Сталіну, його мудрості, його чесності!..» Але все-таки в щоденнику переважають інші записи.

Прокоментуйте окремі з них:

«Т.Г.Шевченко! Досить було однієї людини, щоб урятувати цілий народ, цілу націю». «Коли входиш у літературу, чисть черевики! Пам'ятай, що там був Пушкін, був Гоголь, був Шевченко!»

«Новина: Ю.І.Яновський дістав премію! Я дуже радий, що робота Ю.І.Яновського перемогла. Ю.І.Яновський справжній письменник!» «Для літе-ратури, по-моєму, треба перш за все - чесність».

У чому ж унікальність «Мисливських усмішок»?

Щоденникові записи, спогади друзів свідчать, що для Остапа Вишні був важливим не результат полювання і навіть не сам процес його, а особлива атмосфера, що панувала там. Не випадково «Мисливські усмішки» з'явилися після виходу письменника на волю. У цих творах йому не потрібно було йти на компроміс із власною совістю, кривити душею, він писав їх щиро. «Мисливські усмішки» глибоко національні: у них ми бачимо чудові українські краєвиди, відчуваємо запахи трав і квітів, чуємо звуки природи. Герої-оповідачі – колоритні персонажі, інколи диваки; вони до безтями закохані у свій рідний край та його людей. В усмішках гармонійно поєднуються описи природи, змальовані май-стерним почерком лірика, і анекдотичні розповіді, вміло передані вустами гумориста.

Ідентифікуйте твір - «Сом» чи «Як варити і їсти суп з дикої качки» - за такими ознаками:

В усмішці два оповідачі. Твір присвячений М.Рильському. Своєрідність композиції - оповідання в оповіданні.

В усмішці і назви народних пісень Автор вдається до такого засобу комічного, як пояснення всім відомих речей.

Основний художній засіб у розповідях мисливця - гіпербола.

Є спроба «наукового» пояснення фактів.

У творі чимало географічних назв.